

Anmälningar

Tariq Ali
Nehrus & Gandhis
– En indisk dynasti
316s
Stockholm: Norstedts 1986

Parlamentariska demokratier är ovanliga i tredje världen. Indien räknas som den största. Ändå har, med undantag av några få år, premiärministrarna kommit från samma familj. Först Jawaharlal Nehru, sedan hans dotter Indira Gandhi, och nu hennes son Rajiv. Hur kan det komma sig att en dynasti så totalt dominerat i demokratins Indien?

Den som, med flera av oss, undrar är Tariq Ali, vänsterintellektuell medredaktör för *New Left Review*. Ali växte själv upp i grannlandet Pakistan, med betydligt mindre parlamentarisk demokrati men också mindre dynastiskt styre.

Tariq Alis bok om den indiska dynastin, som nu föreligger på svenska, behandlar i tur och ordning Nehru, Indira Gandhi och Rajiv Gandhi. Det är spännande och njutbar läsning. Framförallt får vi veta mer om personligheterna bakom de politiska maskerna. Om deras egenheter, kärleksaffärer och politiska hängivenhet. Och om hur dottern Indira skaffade sig makt bland annat att som värdinna hos fadern vraka och välja bland alla som ville träffa honom. För att bara ge en liten antydning om vad som bjöds. Och givetvis finns här också, på och mellan raderna, mycken information och analys av Indiens moderna historia. Men något svar på frågan varför just Nehru och Gandhi dominerat Indiens centrala politiska liv lyckas inte Tariq Ali ge.

Orsaken till detta är, tror jag, att Ali tar Indiens samhällsutveckling i allmänhet och politiska elitstrider i synnerhet allt för mycket för givna. Han lyckas aldrig riktigt placera in sina centrala personligheter i detta sammanhang. Detta gäller i synnerhet Nehru. Hur kom det sig att just han fick en så central position inom Kongresspartiet? En i allt väsentligt västerländsk intellektuell, ateist till och med. Varför lyckades inga andra politiska ledare göra sig gällande?

Därmed inte sagt att man inte skulle kunna utgå från vissa personer, som ju otvivelaktigt spelat en central roll och

verkligen är värda en närmare analys. Men om man vill komma längre än till TVs egen Dynasti-berättelse och få svar på frågan varför en sådan alls uppstått, hade man nog på flera punkter, på fler ställen i beskrivningen av personerna, behövt göra djupdykningar i det bredare sammanhanget.

Men läs den gärna! Till exempel som en uppföljning av filmen om den första storheten, Mahatma Gandhi.

Olle Törnquist

Emin Tengström
Myten om
informationssamhället
Stockholm:
Rabén & Sjögren 1987

Jämte Gustaf Östberg i Lund är väl Emin Tengström (f 1929) en av dem i sin generation som bäst lyckats med att slå en bro mellan "de två kulturerna". Han tar avstånd från den "traditionellt reserverade attityden till världen utanför humaniora". Han menar att "morgondagens humanister måste ha förståelse för samhällsvetenskap, naturvetenskap och teknik, om de skall kunna spela en roll i samhället" (s 156).

Tengström har levt som han lär. Han började som latin- och antikforskare på 50- och 60-talen, blev docent i latin, och utstrålar fortfarande klassisk bildning och förfining. Bland humanister i allmänhet är han bl a känd för en mycket välskriven översikt över det latinska språkets öden i vår kulturhistoria (*Latinet i Sverige*, Bonniers 1973).

I kölvattnet på studentupproret och vänstervågen blev Tengström emellertid alltmer engagerad i frågor rörande mänsklighetens framtida överlevnad, och i början på 70-talet, när humaniora i allmänhet och latinämnet i synnerhet kom att förknippas med allmän reaktionär mossighet, blev han medintiativtagare till Centrum för Tvärvetenskap vid Göteborgs universitet. Diskussionerna vid Centrum kom alltmer att präglas av den framväxande miljörörelsen, och 1981 blev han utsedd till förste innehavare av Chalmers jubileumsprofessur i humanekologi.

Under sin tid vid Chalmers började Tengström att intressera sig för den nya informationsteknologin. I föreliggande bok har han sammanfattat sina funderingar i ett sympatiskt resonerande, personligt förankrat och populärt skrivet "humanistiskt inlägg i framtidsdebatten" (som undertiteln lyder). Tengström visar sig här i praxis att leva upp till kravet om humanisten som på ett kompetent sätt ska gripa in i debatten om tekniken och samhällsutvecklingen.

Huvudtesen är, som bokens titel antyder, att begreppet informationssamhälle är en myt. Termen myt är kanske mest vald för att provocera debatten. Vi kan inte leva utan myter, och det Tengström egentligen menar är att begreppet informationssamhälle är en bland flera möjliga framtidsbilder som kan ge näring åt vårt strategiska handlande. bilden av ett informationssamhälle bärs, enligt Tengström, framför allt upp av informationsindustrin, d v s dem som producerar informationstjänster och informationsvaror (datorer, teleteknik mm).

Det är alltså inte det "mytiska" i informationssamhällesbegreppet Tengström är kritisk mot i och för sig, utan att denna framtidsbild utbasuneras som den enda giltiga. Talet om ett informationssamhälle är uttryck för ett särintresse som presenteras som ett allmänintresse (s 43).

Det är farligt, menar Tengström, för informationssamhälles-tanken har en "suggestiv karaktär" (s 43). Och den är suggestiv därför att den så väl svarar mot den allmänt utbredda osäkerheten om vad framtiden bär i sitt sköte. Vi behöver alla visioner om framtiden, och nu har vi klistrat oss fast vid informationssamhället. Frågan är alltså bara om informationssamhälles-bilden är den bästa av alla tänkbara världar.

Alternativet är visionen om "det goda livet", en vision som kan "röra vid människans innersta drömmar och förhoppningar" (s 144). För Tengström innebär ett gott liv att vi bryter ned skillnaden mellan det offentliga och det privata, att vi inte bara föreställer oss det goda samhället, utan också får en bild av vad det innebär att vara människa, en "ny existensförståelse" (s 156-58).